

Socialdepartementet
S2025/01127
s.remissvar@regeringskansliet.se

Remissvar på SOU 2025:62 – Ansvar för hälso- och sjukvården

Ärendebeskrivning

Umeå universitet är remissinstans för SOU 2025:63 *Stärkt patientsäkerhet genom rätt kompetens*. Remissen har beretts genom att institutionerna inom Medicinska fakulteten har inbjudits att lämna synpunkter på remissen.

Synpunkter har inkommit från Institutionen för omvårdnad. Remissvaret har beretts av Magnus Hultin, vicedekan utbildning, Medicinska fakulteten.

Synpunkter

Övergripande och sammanfattande synpunkter

Umeå universitet anser att utredningen är välgjord och slutsatserna i stort är väl avvägda och väl grundade.

Universitetet vill instämma i att kompetensförsörjningen är en av nyckelfrågorna för en hållbar hälso- och sjukvård som uppfyller hälso- och sjukvårdslagens portalbestämmelse om vård på lika villkor för hela befolkningen.

För att säkerställa tillgången på kompetent personal behöver inflödet av personal till yrket optimeras, de arbetsuppgifter som utförs av yrket optimeras, och avflödet av personal från yrket minimeras. Arbetsledning är en fråga för arbetsgivaren liksom att optimera arbetsmiljön, varför universitetet avstår från att utveckla denna del vidare.

Dimensioneringen av utbildningarna sett ur ett nationellt och regionalt perspektiv bör kunna diskuteras och beredas inom ramen för det nationella och de regionala vårdkompetensråden. Det som saknas idag är effektiva ekonomiska styrmedel för att uppmuntra till långsiktiga och hållbara systemlösningar. Det nationella vårdkompetensrådet har lyft fram 27 punkter som behöver åtgärdas för att underlätta bemanningen. Planen¹ rapporterades den 31 maj 2024 och tilläggsuppdraget² rapporterades den 31 januari till regeringen. Dessa punkter bör snarast genomföras för att underlätta

¹ <https://www.nationellavardkompetensradet.se/kunskapsunderlag/kunskapsunderlag-fran-radet/kunskapsunderlag-radet---innehallssidor/20242-slutredovisning---nationell-plan-for-kompetensforsorjningen-i-halso--och-sjukvarden/>

² <https://www.nationellavardkompetensradet.se/kunskapsunderlag/kunskapsunderlag-fran-radet/kunskapsunderlag-radet---innehallssidor/20251-slutredovisning---inom-det-andrade-uppdraget-att-ta-fram-forslag-till-en-nationell-plan-for-halso--och-sjukvardens-kompetensforsorjning/>

UMEÅ UNIVERSITET

för universitet, regioner och kommuner i samverkan på ett hållbart sätt ska kunna verka för att bemanna den framtida hälso- och sjukvården.

Universitetets uppgift är att utbilda fram till examen. Dimensioneringarna av utbildningarna kan optimeras i dialog mellan lärosäten och omgivande samhälle, exempelvis via de regionala vårdkompetensråden. Tillgången till platser för verksamhetsintegrerat lärande (VIL) kan exempelvis regleras i regionala och lokala avtal. Den statliga styrningen av tillgång till VIL-platser skulle med fördel kunna regleras via VULF-medel till universiteten, i enlighet med förslagen som lades fram i utredningen Utvecklat samarbete för verksamhetsförlagd utbildning (SOU 2024:9)³.

För att vara attraktivt för regionerna att tillskapa VIL-platser behöver ersättningen till regionerna vara tillräcklig. Ett exempel på de problem som annars uppstår kan utläsas ur Hållbar och högkvalitativ läkarutbildning och klinisk forskning – förslag till ett reviderat ALF-avtal (U2024/01035)⁴. I fallet med läkarutbildningen har ALF-medlen urholkats över tid vilket medför ökande problem att genomföra den del av utbildningen som ska ske verksamhetsintegrerat.

Umeå universitet vill framhålla att arbetet med att revidera ALF-avtalet utifrån U2024/01035 snarast bör återupptas liksom arbetet med att genomföra förslagen i SOU 2024:9.

Kommentarer

Sidan 67

Utredningsarbetet pekar på att det inte finns en enskild orsak till bristen på personal i hälso- och sjukvården utan att det beror på flera olika samverkande faktorer. Som exempel kan nämnas för få utbildningsplatser, brist på platser för verksamhetsförlagd utbildning (VFU) för sjuksköterskor samt tjänster för allmäntjänstgöring, specialisttjänstgöring och bastjänstgöring (AT-, ST- och BT-tjänster), hög konkurrens från andra arbetsgivare, pensionsavgångar, ökade behov och mindre antal sysselsatta till följd av demografiska förändringar. Utbildningsplatser, VFU-platser samt AT- och BT-tjänster är i dag ojämnt fördelade över landet och regionerna finansierar dessa i olika utsträckning.

Även om utredningen pekar på att bristen på sjuksköterskor delvis beror på för få utbildningsplatser, bör det understrykas att den huvudsakliga utmaningen snarare är att många utbildade sjuksköterskor lämnar yrket. När det gäller bristen på verksamhetsförlagd utbildning (VFU) avser den sjuksköterskestudenter, inte yrkesverksamma sjuksköterskor. Detta är en särskilt kritisk fråga då antalet VFU-timmar i sjuksköterskeutbildningen har ökat avsevärt och därmed ökar trycket på tillgängliga platser.

Sidan 100

³ <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2024/02/sou-20249/>

⁴ <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/departementsserien-och-promemorior/2024/04/promemoria-hallbar-och-hogkvalitativ-lakarutbildning-och-klinisk-forskning--forslag-till-ett-reviderat-alf-avtal/>

UMEÅ UNIVERSITET

Några frågor som kommittén utifrån sitt utredningsarbete ser bör undersökas närmare är hur VFU-, AT-, BT- och ST-platser i hälso- och sjukvården kan fördelas över landet utifrån en nationell behovsanalys där alla aktörer, offentliga som privata, bidrar. Kommittén anser också att det bör undersökas närmare vilka åtgärder staten kan vidta för att få fler att utbilda sig till bristyrken i hälso- och sjukvården. Innehållet i hälso- och sjukvårdsutbildningarna behöver vara anpassat till verksamheternas behov och ofta snabba utveckling, så att studenterna får de erfarenheter som behövs i den kliniska verksamheten.

Det finns en betydande risk i att utbildningarna formas utifrån verksamheternas omedelbara behov. För att säkerställa vårdens långsiktiga utveckling och undvika stagnation bör utbildningarna i första hand bygga på vetenskap och evidens. Verksamheternas behov är viktiga att beakta, men får inte ersätta den akademiska och forskningsbaserade grunden som är nödvändig.

Sidan 155

Omställning, effektivisering och digitalisering inom vården borde kunna hanteras nationellt i större utsträckning. Utvecklingen inom AI medför möjligheter och utmaningar rörande integritet och ansvar som bör hanteras samlat genom tydliga nationella regelverk. Även detta borde kommittén ha diskuterat.

Vill betona vikten av detta, då AI:s påverkan kan komma att styra beslut i en omfattning som är svår att överblicka och där kontrollfunktioner och utbildning för ansvariga krävs i högre grad än vad som nu finns i ex vis vårdutbildningar.

Yttrandet har beretts av docent Magnus Hultin, vicedekan för utbildning, och beslutats på Umeå universitets vägnar av undertecknad dekan. Föredragande för ärendet har varit kanslichefen Ann-Christin Edlund.

Katrine Riklund
Dekan

Expedieras till:
Fakultetsledning
Prefekter
Kanslichef
Regist
s.sl.delning@regeringskansliet.se